

BAĞIMLILIKLA MÜCADELE

“Andolsun biz insanoğluna şan, şeref ve nimetler verdik; onları karada ve denizde taşıdık, kendilerine güzel güzel rızıklar verdik ve onları yarattıklarımızın çoğundan üstün kıldık.”(İsrâ, 17/70)

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا

Yüce Rabbimiz, insanı eşref-i mahlûkat, yani varlık âleminin en şerefli üyesi olarak yaratmıştır. Tertemiz fitratını korumak, dünya ve ahiret saadetine ermesini sağlamak için ona bazı sınırlar çizmiştir. İnsanoğlunun yaratılış gaye ve hikmetine uygun olan güzellikleri helal kılmış; insanın onur ve haysiyetini zedeleyen, ona zarar veren çirkinlikleri ise yasaklamıştır. Yüce dinimizin yasaklarından biri de insanın iradesini elinden alan, onu beden ve ruhen tükenişe sürükleyen bağımlılıktır.

Bağımlılık çağımızda toplumları derinden sarsan önemli bir sorundur. Alkol, uyuşturucu, kumar, sigara ve teknoloji gibi bağımlılıklar çocuklarımızı, gençlerimizi, gelecek nesillerimizi ve bütün insanlığı tehdit etmektedir. Zira bağımlılıkla birçok hastalığa kapı aralanıyor. İnsan onuruyla bağdaşmayan şiddet körükleniyor. Bin bir emekle kurulan yuvalar dağılıyor, ocaklar sönüyor. Haksız kazançla kin ve düşmanlık tohumları ekiliyor. Dijital ekranların esareti altında asıl sorumluluklar unutuluyor, ihmal ediliyor. Nice insan gerçek hayattan uzak, yalnızlık girdabında kayboluyor; hayal dünyasında sahte mutlulukların peşinden koşuyor.

Bağımlılık, varoluş gayemizi unutturan bir hastalıktır ve her şeyden önce Rabbimizin bizlere bahşettiği akıl, irade, sağlık, ömür, servet gibi nimetlere karşı nankörlüktür. Bizim için takdir edilen insan olma şerefine gölge düşürmektir. Sadece bugünümüzü değil; yarınlarımızı ve ahiretimizi de tehlikeye atmak. Peygamber efendimiz bir hadisi şerifte şöyle buyurmaktadır.

Kıyamet gününde insanoğlu şu beş şeyden hesaba çekilmedikçe Rabbinin huzurundan bir yere kımlıdayamaz: Ömrünü nerede ve nasıl geçirdiğinden, gençliğini nerede yıpratmış olduğundan, malını nereden kazandığından, malını nerede harcadığından, bildiği ile amel edip etmediğinden.” (Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 1)

Bağımlılık Nedir?

Bağımlılık insan beyninin hasta olması durumudur. Bu hastalığın tedavi edilmesi gerekmektedir. Hayatımızda bağımlılık iki şekilde tezahür etmektedir: Birincisi dışarıdan alınan bir maddenin vücudumuza yaptığı bir etkiyle oluşan fiziksel bağımlılık, buna madde bağımlılığı adı verilir. Örnek: sigara, alkol vs. gibi. İkincisi ise hiçbir madde almadan hareketlerimizi yönlendiren ve kontrol altına alan davranış bağımlılığıdır. Buna örnek ise kumar, alışveriş, oyun ve teknoloji bağımlılığıdır.

Davranış bağımlılığını anlamak ve fark etmek fiziksel bağımlılığa göre daha zordur. Çünkü burada dışarıdan alınan herhangi bir madde olmadığı için kimse kendisini davranış bağımlısı olarak kabul etmez.

Davranış bağımlılığının en etkili araçlarından birisi ise hiç şüphesiz günümüzde gençlerimizi etkisi altına alan teknoloji bağımlılığıdır. Evet, teknolojiyi kullanacağız. Onu hayatı-

mızdan atamayız. Fakat doğru kullanmak zorundayız. Hayatımızda teknoloji olacak ama hayatımız sadece teknolojiden ibaret olmayacak. Biz onu kullanacağız, o bizi kullanmayacak. Emir ve komuta bizde olacak, onda değil.

O hâlde bağımlılık nedir? Bize zarar verdiğini bildiğimiz ve anladığımız hâlde bir maddeyi kullanmaya veya bir davranışı sürdürmeye bağımlılık denir. Burada ölçü bize zarar vermesidir.

Bir bilgisayar başında işimizi gördükten sonra onunla saatlerce meşgul olmamız, hayatımızın diğer alanlarını yok sayarak bütünüyle ona odaklanmamız, özgürlüğümüzü teslim etmemizin de bir bağımlılık olduğunu bilmeliyiz. Bu da bir şekilde modern çağın köleliğini oluşturmaktadır.

Günümüzde artık internet gençliği diye bir gençlik tipolojisi türemiştir. Teknolojiyi kullanmada ölçü kaçırılmış ve madde bağımlılığıyla eşdeğer hâle gelmiştir.

Her şey sanal hâle geldi, gerçek ilişkilerimiz zayıfladı. Hızlı yaşam toplumları ve kültürleri de hızla dönüştürmeye devam etmektedir.

Teknoloji üzerinden bize dayatılan hayat tarzı ve kimlik geliştirilmeye çalışılıyor. Amacımız teknolojiye karşı olmak değil. Teknoloji hayatımızın içinde olmalı, fakat gerektiği kadar yer tutmalı. Yaşam biçimimizi, dünya görüşümüzü ve bakış açımızı teknoloji üzerinden değil, insanlık üzerinden olmalıdır. Ona karşı durmak yerine yaşamın diğer sahalarını zenginleştirmeye çalışmalıyız. Nasıl yiyeceklerimizin organik olmasını istiyorsak hayatın içinde de organik insanlar olmalıyız. O zaman çevremizdeki insanlarla da organik ilişkiler geliştirebiliriz, sanal ilişkilerden kurtulabiliriz.

Kıscası bir atasözünde belirtildiği gibi “Para, iyi bir uşak, kötü bir efendidir.” Burada “para” yerine “teknoloji” sözcüğünü getirdiğimizde durumun vahametinin daha iyi anlaşılacağını görebiliriz. Her türlü teknolojinin efendimiz olmasına müsaade etmemeliyiz. Onun, insanlığın emrinde ve hizmetinde olduğunda bir anlamının olduğunu unutmamalıyız. Aksi durum modern kölelik ve özgürlüğümüzü kaybetmektir.

İslam alimleri dinin gayesini anlatırken, bizzat ayet ve hadislerden istifade ederek şu ana maddeleri tesbit etmişlerdir:

1. Dini muhafaza
2. Aklı muhafaza,
3. Nefsi muhafaza,
4. Nesli muhafaza,
5. Malı muhafaza

Şimdi dinin gayeleri noktasından içkiye bakacak olursak, belirtilen beş temel gayeye ters düştüğü görülür. Mesela alkollü içkiler ve uyuşturucu ve benzeri zararlı maddeleri kullananların önce aklı gider. Akılla beraber o sarhoşluk anında dini de gider. Çünkü Peygamber (s.a.v.) Efendimiz,

وَلَا دِينَ لِمَنْ لَا عَقْلَ لَهُ

“aklı olmayanın dini de yoktur.” buyurmuşlardır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

"Ey iman edenler! İçki, kumar, (tapınmaya mahsus) dikili taşlar, fal okları ancak şeytanın amelinden birer murdardır. Onun için bunlardan kaçının ki muradınıza eresiniz.”(Mâide Suresi 90. Ayet)

Aynı sürenin bir sonraki ayetinde alkollü içeceklerin insanlara vermiş olduğu zarar ve alkollü içeceklerin haram oluşunun hikmet yönü şöyle ifade edilmektedir.

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنتُمْ مُنْتَهُونَ

“Şeytan içkide ve kumarda ancak aranızda düşmanlık ve kin düşürmek, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık siz (hepiniz) vazgeçtiniz değil mi?” (Mâide Suresi 91.

كُلُّ شَرَابٍ أَسْكَرَ فَهُوَ حَرَامٌ

"Sarhoşluk veren her içki haramdır."

وعن أنس رضي الله عنه قال: لعن النبي في الخمر عشرة، عاصرها ومعتصرها، وشاربها وساقيتها، وحاملها والمحمولة إليه، وبائعها ومبتاعها، وواهبها، وأكل ثمنها

Hız. Enes (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) hamrla ilgili olarak on kişiye lanet etti: "(Hammaddesinden şarap yapmak maksadıyla) sıkana ve sıktırana, içene ve sâkilik yapana, (imalathânededen veya depodan, toptancıdan perakendeciye veya müstehlike kadar) taşıyana ve taşıtana, satana ve satın alana, bağışlayana, bunun parasını yiyene." [Tirmizî, Büyû 59, (1295); İbnu Mâce, Eşribe

مَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ

“Çoğu sarhoşluk veren şeyin azı da haramdır.” İçki kötülüklerin anasıdır. Alkollü içeceklerin bedenimize birçok zararları tespit edilmiştir. Bu hususları ana başlıklar altında şöyle zikredebiliriz. İçkinin kalbe zararları: Alkol, kalp ve cilt damarlarını genişletir. Kalbin çalışma hızını artırır, kan dolaşım düzenini bozar, damarların sertleşmesine, tansiyonun artmasına, felç ve âni ölümlere sebep olur. İçkinin karaciğere zararları: Karaciğer hücrelerinde yağlanma meydana gelmesine, siroz hastalığına sebep olur, karaciğer büyür. İçkinin böbreklere zararları: Alkollü içkinin hangi çeşidi olursa olsun böbrekleri bozar, zamanla iş göremez hale getirir. İdrar bolluğu veren bira, böbrekleri temizlemez, bilâkis yorar. İçki, böbrek iltihaplarına, idrarda şeker ve cerahat gibi anormal cisimlerin meydana gelmesine yol açar.

İçkinin mide ve bağırsaklara zararları: İçki mide iç zarında yanma hissi meydana getirir, mideyi bozar, ağrı yapar, mide hastalıklarından olan gastrit ve ülsera sebep olur. Hazımsızlık, İçkinin akla zararları: İçki akıl ve hafızayı zaafa uğratar. Kıskançlıklar ve unutkanlık meydana getirir. İrade kuvvetini azaltır, ne yaptığını - ne söylediğini bilmez bir hale getirir. İçki beyni uyuşturur, yürümekte zorluk çekilir, kol ve bacak çekilmelerine, yüz ifadesinde bozukluklara sebebiyet verir. İnsan, irade ve dengesini kaybeder.

İçkinin sinir sistemine zararları: Sinirler alkole karşı hassastır, sinir hücreleri zedelenir. El titremeleri, tikler, felçlerden tutun, bütün ani ölümlere varıncaya kadar nice felaketlere sebebiyet verir.

Bu kadar kötülüklerle dolu olan alkollü içeceklere Sevgili Peygamberimiz tarafından “Ümmü'l-Habâis” kötülüklerin anası denmiştir. Ülkemizde meydana gelen taciz olaylarının % 80'inin sebebi alkoldür. Yaya ölümlerinin % 35 Evdeki yaralanmaların % 20

Boğulmaların % 50, Ana baba cinayetlerinin % 20 İş yeri kazalarının % 25 Yangın ve ölümcül yanıkların % 50 Trafik kazalarının % 61 Cinayetlerin % 85 i Tecavüzlerin % 50 si
Şiddetin % 50 si Eşlerini dövenlerin % 70 si İşe gitmeyenlerin % 60 ı
Akıl hastalarının % 40-50 si Alkol bağımlılarından doğanların akli durumları % 90

Uyuşturucu Maddeler

Günümüzde özellikle gençler arasında en yaygın kullanılan zararlı alışkanlıkların başında ise esrar, afyon, eroin, kokain, morfin gibi uyuşturucu maddeler gelmektedir Oysaki insan vücuduna özellikle akla zarar veren bu maddelerin hepsi insanlık için birer tehliktir. Bir başka madde bağımlılığı ise özellikle sokak çocuklarının kullandığı, bazı zamlık, boya maddeleri gibi ürünlerde bulunan eter, aseton, benzin, tiner vs. gibi uçucu maddelerin solunum yoluyla alınmasıdır ki, buda alkolün yaptığı etkiye benzer bir etki yapmaktadır.

İslâm'ın emir ve yasaklarındaki genel amaçlar dikkate alındığında İslâm'ın bu konudaki yasağının sadece şaraba veya belirli alkollü içkilere mahsus olmadığı, aklı ve ruhî dengeyi bozan, sinir sistemini uyuşturup beynin işlevlerini etkileyen, kişinin irade ve düşünme gücünü tamamen veya kısmen yok eden her türlü keyif verici uyuşturucunun da aynı yasak kapsamına girdiği görülür. Uyuşturucu maddelerin insanlar üzerinde birçok olumsuz tesirleri vardır.

1. Bu maddelerin müşterek özelliği kullananları bağımlı yapmasıdır.

2. Bu tip maddeler hep kanunsuz satıldığı için fahiş fiyatlarla satılırlar. Şahsın maddeye karşı bağımlılığı artıkça ve alma gücü azaldıkça elde bulunan her şey harcanmaya başlar, hatta para bulunmazsa hırsızlık yoluna gidilir. Buda suçun ve suçluların toplum içinde artışına sebep olur.

3. Özellikle eroinman olan insanların sosyal ve ailevi hayatları bozulmaktadır.

4. Madde bağımlılığın bir başka tehlikesi ise vücuda verdiği zarardır. Bu maddeleri kullananlar manen ve madden adeta çökmüş gibidirler. Asabiyet, ruhi gerginlik, sinirlilik, uykusuzluk vs. gibi haller görülür. Ayrıca bağırsak, mide hastalıkları, karaciğer büyümesi ve yağlanması, böbrek hastalıkları, kansızlık, deride sivilce ve yaralar ortaya çıkar. Göz adalelerinde felçler gözükür.

5. Madde bağımlılığı kişiyi ölüme götüren bir unsurdur ki, almış olduğu bur dozdan fazla ekstra bir doz alırsa zehirlenerek ölürler.

İslamın emir ve yasaklarındaki genel amaçlar dikkate alındığında İslamın bu konudaki yasağının sadece şaraba veya belirli alkollü içkilere mahsus olmadığı, akli ve ruhi dengeyi bozan, sinir sistemini uyuşturup beynin işlevlerini etkileyen, kişinin irade ve düşünme gücünü tamamen veya kısmen yok eden her türlü keyif ve uyuşturucunun da aynı yasak kapsamına girdiği görülür.

Kumar

Kumar, nasıl sonuçlanacağı önceden belli olmayan ihtimalli bir şeye bağlı kalarak mal vermek veya almak anlamına gelir.

Kumar insanlar arasında haksız kazancı ortaya çıkaran bir husustur. Oysaki Yüce Rabbimiz bir ayette bu fiilin yasaklandığını şöyle bildirmektedir.

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ

"Aranızda mallarınızı haksız sebeplerle ve batıl yollarla yemeyin" (Bakara Suresi 188. Ayet)

Fert ve toplum açısından kumarın birçok zararları vardır. Bu zararları şöyle sıralayabiliriz.

1.Kumarda kaybedilen parada ailenin, çoluk-çocuğun, hakkı vardır.

2.Kumarda kazanılan para da meşrû değildir. Kişinin hakkı olmadan haksız bir kazanç olarak elde edilmiştir.

3. Kumar masası etrafında birleşen insanlar hırslarına yenilirler ve orada, sağlıklarını, servetlerini, ahlâklarını ve vakitlerini kaybederler. Kişi ne kadar para kazansa da durum böyledir.

4.Kumar toplumsal zararlarda meydana getirir. Kumar çalışma hayatının yerine tembelliğe sevk eder.

5. Kumar beraberinde içki, yalancılık, hırs, kin, intikam, cinayet gibi kötülükleri de getirir.

6. Kumar âile hayatında düzensizliklere, anlaşmazlıklara, ihmallere sebep olur.

Sonuç itibarıyla zararlı alışkanlıkların hepsi kişinin bedenine zarar vermekte, maddi hayatını bitirmekte ve manevi hayatını mahvetmekte, sosyal hayattan kopmalar yaşanmakta, bireylerin birbirleriyle olan diyalogları bitmekte, hem ferdi hem de sosyal problemler ortaya çıkmaktadır

Türkiye’de Zararlı Madde Kullanma Oranı

– Sigara tiryakisi 22-23 milyon,

– Alkol dostu 20 milyon,

– Alkol bağımlısı 5 milyon,

– İlaç bağımlısı 5 milyon kişi (Diyanet Dergisi, sayı: 101, s: 199).

Türkiye Yeşilay Derneği, Türkiye’de geçen yıl yaklaşık 11 katrilyon 27 trilyon lira tutarında alkollü içki ve tütün ürünü tüketildiğini belirledi.

Zararlı Alışkanlıklara Hiç Düşmemek (Zararlı Alışkanlıklardan Kurtulmak)

Kur'ân, insanın zararlı alışkanlıklara hiç bulaşmamasını hedefler.

Bunun için yapılması gerekenleri şöyle sıralayabiliriz:

a. Bilgilenmek: Doğru ve ikna edici bilgiler edinmek.

b. İnanmak ya da bilgiyi özümsemek: Nihâyet Kur'ân, içi başka dışı başka olmayan, özü-sözü bir samimi insan tipi yetiştirmeyi hedefler.

c. Yüce Allah'ı hesaba katarak yaşamak:

d. Ahiret inancı ve hesap şuuruna sahip olmak: Zaten inanmanın başı, Allah'a ve Âhiret'e inanmaktır. İnsanın her zaman ve her yerde Yüce Allah'ın kontrolünde olduğunu düşünmek.

e. Toplumun kontrol mekanizmalarının çalıştırmak: Aile, çevre, arkadaş, toplum, medya ve devlet gibi etkili ve yetkili kişi ve kuruluşlar, üzerlerine düşeni lâıykıyla yapmalıdırlar.

f. Hep Güzel Örnek Olmak: Her insanı izleyen, onu kendisine örnek alan kimseler vardır Zararlı alışkanlıkları dost edinmemiz, onların da bizi dost edinmesi anlamına gelmez. Hiç ummadığımız bir zamanda onlardan beklenmedik bir darbe yiyebiliriz. Onlar dost görünürler, ama onların düşman olduklarını anladığımızda iş içten geçmiş olabilir.

Gençlere İkaz

Sevgili Gençler! Vatanımızı batırmak için adeta hevesli çocuklar gibi bekleyen ve seyreten yabancıların oyununa gelmeyelim. Hepsi de zehir olan bu maddelerden uzak kalalım. Manevi sıkıntı ve problemlerimizi, inançla, ibadetteki huzurla telefi edelim. Hem kendi sıhhatimizi, hem ahiretimizi, hem de memleketimizin istikbalini muhafazaya çalışalım.

Şüphesiz hiç kimse sigara tiryakisi olacağım diye sigaraya başlamamıştır. Kimse de alkolik olacağım diye içkiye veya eroınman olacağım diye uyuşturucu maddelere başlamamıştır. Bu gibi zararlı maddelere hep küçük heveslerle başlanmış, bir, üç, beş, yedi derken, şahıs günün birinde sigara tiryakisi olmuş, alkolik olmuş ve eroınman olmuştur. Alışmış, müptela olmuş insanların bu maddeleri bırakması mümkün fakat oldukça zordur. En tesirli ve müessir çare ise, baştan uzak kalmaktır. Herhangi bir maddenin şayet yüzlerce zararı var, hiçbir faydası da yoksa ve alışan insan da bu maddelerden çok zor vazgeçiyorsa, herhalde akıllı olmanın gereği, icabı bu maddelere hiç başlamamak, bunlara hiç yanaşmamaktır.

Hazırlayan Tortum İlçe Müftülüğü Vaizi Kenan ÇELİK